

Maa rikastuu, kansalaiset köyhtyvät

Uusliberalismin tavoite jakaa tuloja uudelleen ja nostaa yläluokan asemaa on onnistunut. Käynnissä on ollut kaiken aikaa mitä hienostuneimmin muodoin käyty luokkataistelu, jossa edistyksellisetkin tutkijat ovat puhuneet luokkataistelun lakkaamisesta. 135 ihmistä omistaa yhtä paljon maailmassa kuin 40% koko maapallon väestöstä.

Clintonin ministeri Reich

- Robert Reich hahmottaa erinomaisen selkeästi tilannetta. Hänen mukaansa finanssikriisin perimmäinen syy ei ollut Wall Streetin konnuudet, vaikka nekin vaikuttivat, vaan tuloerojen jatkuva kasvu. Vuonna 1928, ennen suurta lamaa, amerikkalaisten rikkain prosentti keräsi 23,9 prosenttia kansakunnan kokonaistulosta. New Dealin, toisen maailmansodan ja sen jälkeen noudatetun sosiaalipolitiikan vaikutuksesta tämä osuus pieneni tasaisesti ja oli 1970-luvun lopussa enää 8–9 prosenttia. Tämän jälkeen tuloerot alkoivat taas kasvaa ja vuonna 2007 rikkain prosentti sai 23,5 prosenttia kokonaistuloista.

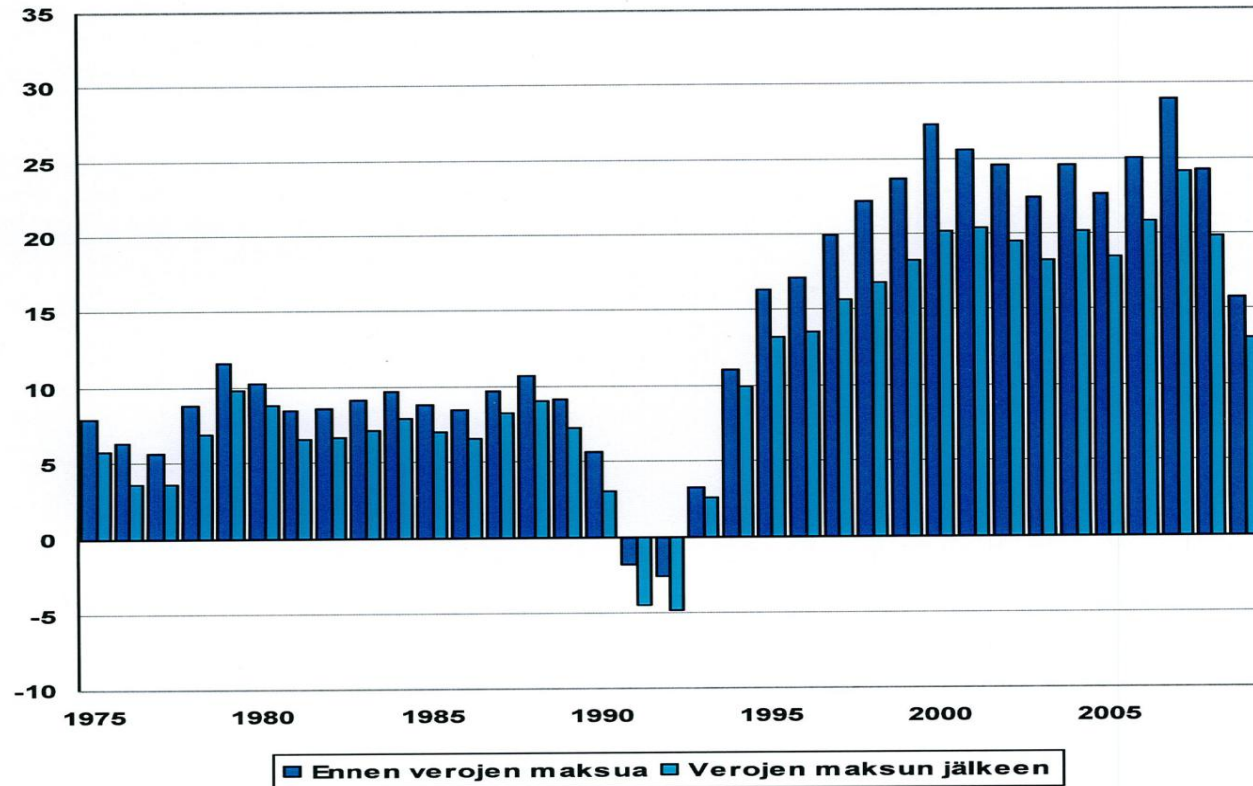
- Yhdysvaltain kaksi suurinta lamaa alkoivat näitä tuloerojen huippuja seuranneina vuosina 1929 ja 2008. Tämä ei ole mikään sattuma. Kun talouskasvun hedelmät kasautuvat pienelle joukolle, suurelle enemmistölle ei jää tarpeeksi ostovoimaa ja osa tuotantokapasiteetista jää käyttämättä. Inflaatiotarkistettu mediaanipalkka ei ole juuri kasvanut Yhdysvalloissa vuosikymmeniin ja vuodesta 2000 vuoteen 2007 se tosiasiasa laski.
- Mutta Reichin mukaan ”ongelma ei ole että tavalliset amerikkalaiset ovat kuluttaneet yli varojensa, vaan että heidän varansa eivät ole kasvaneet, vaikka kasvava talous olisi voinut ja sen olisi pitänyt kasvattaa myös heidän varojaan”.
- Reich näkee toisenkin yhtäläisyyden vuosien 1929 ja 2008 välillä: Kun tulot keskittyvät rikkaimmille, he sijoittavat suuren osan rahoistaan sellaiseen varallisuuteen jonka arvellaan kiinnostavan muitakin sijoittajia. Tällöin syntyy suhteeton ryntäys esimerkiksi it-osakkeisiin tai kiinteistöpapereihin. Tuloksena on kuplia, jotka vähitellen puhkeavat tuhoisin seurauksin.

- Miksei tätä kehitystä yritetty jarruttaa?
- Reich katsoo, että tähän olisi ollut mahdollisuus.
- Hallitus olisi voinut vahvistaa työntekijäpuolen neuvotteluasemaa palkkatason korottamiseksi, varsinkin kansainväliseltä kilpailulta suojatuilla aloilla.
- Työttömyyskorvauksia ja muita turvaverkkoja olisi voitu vahvistaa.
- Talouskasvun antamalla varoilla olisi voitu parantaa varhaiskasvatusta, koulu- ja yliopistojärjestelmää, terveydenhoitoa ja julkista liikennettä.
- Mikäli tämä olisi edellyttänyt lisärahoitusta, olisi voitu nostaa korkeatuloisten veroja.
- Kannattavilta suuryrityksiltä olisi kielletty työvoiman huomattava väheneminen – lähtemään joutuneet olisivat saaneet vuoden palkan.
- Yhtiöiltä, joiden tutkimustoiminnan rahoittamiseen veronmaksajat ovat osallistuneet, olisi edellytetty uusien työpaikkojen luomista Yhdysvaltoihin.
- Minimipalkka olisi noussut inflaation tahtiin.
- Tehtiin kuitenkin päinvastoin.
- Hallitus vähensi säätelystä, yksityisti ja ulkoisti, hävitti suojaverkkoja, laskei korkeimpien tulojen verotusta noin 80 prosentista noin 35 prosenttiin, teki monille mahdolliseksi muuntaa ansiotuloja pääomatuloiksi (vero vain 15 prosenttia) ja poisti perintöveron kokonaan. Sen sijaan arvolisävero nostettiin.
- Yhtiöt saivat vapaasti vähentää työpaikkoja, laskea palkkoja ja sabotoida ay-liikettä.
- Finanssialan sääntely vähennettiin ja Wall Streetin sallittiin muuttua elinkeinoelämän palvelijasta sen herraksi. Toimitusjohtajien palkat saivat nousta pilviin – vielä 1960-luvulla ne olivat 30 kertaa suuremmat kuin työläisten palkat, nyt ne ovat 300 kertaa suuremmat.

- ”Tästä olisi liian helppoa syyttää Ronald Reagania ja hänen republikaaneja. Demokraatit ovat olleet melkein yhtä haluttomia toimimaan epätasa-arvoa vastaan, tai edes myöntämään sen olemassaoloa aikamme keskeisenä taloudellisena ja sosiaalisena ongelmana. **Bill Clintonin työvoimaministerinä minun pitäisi tietää tämä.**” Niinpä. Reich ei ole kuka tahansa pohdiskelija, vaan hän on nähnyt kehityksen hyvin läheltä ja yrittänyt vaikuttaa siihen, onnistumatta. Hänen selityksensä on yksinkertainen: Rahan valta politiikassa on kasvanut. Poliitikot ovat yhä riippuvaisempia elinkeinoelämän rahoituksesta vaalikampanjoissaan. Lobbaajilla on yhä enemmän valtaa.

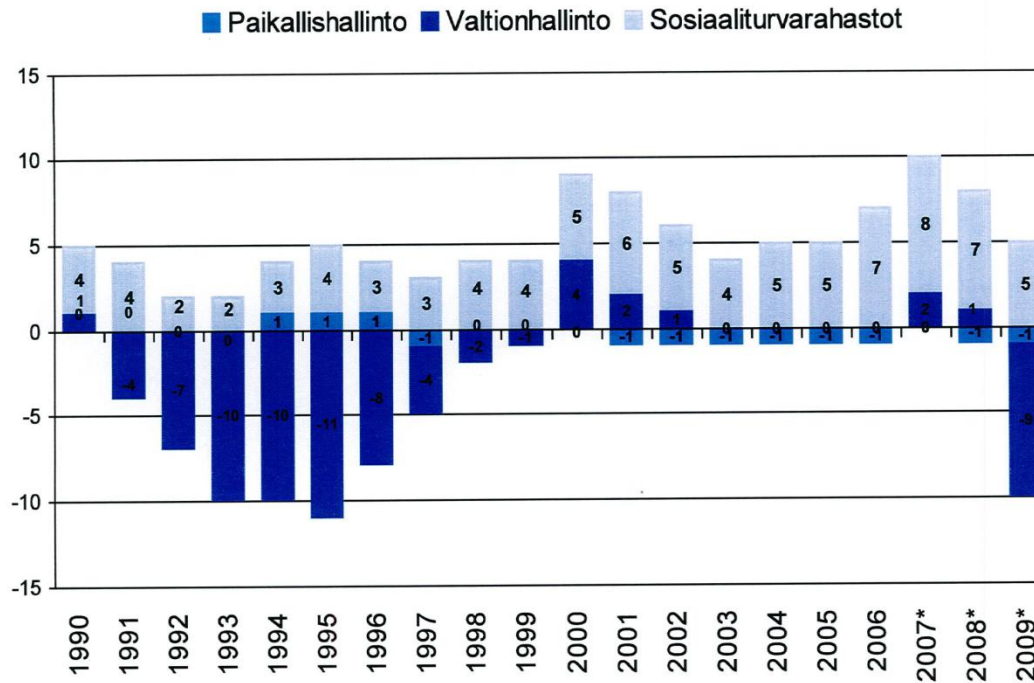
Entä Suomessa

Yritysten voittojen osuus kansantulosta 1975 - 2009, %
Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

Julkisyhteisöt

Rahoitusasema, miljardia euroa

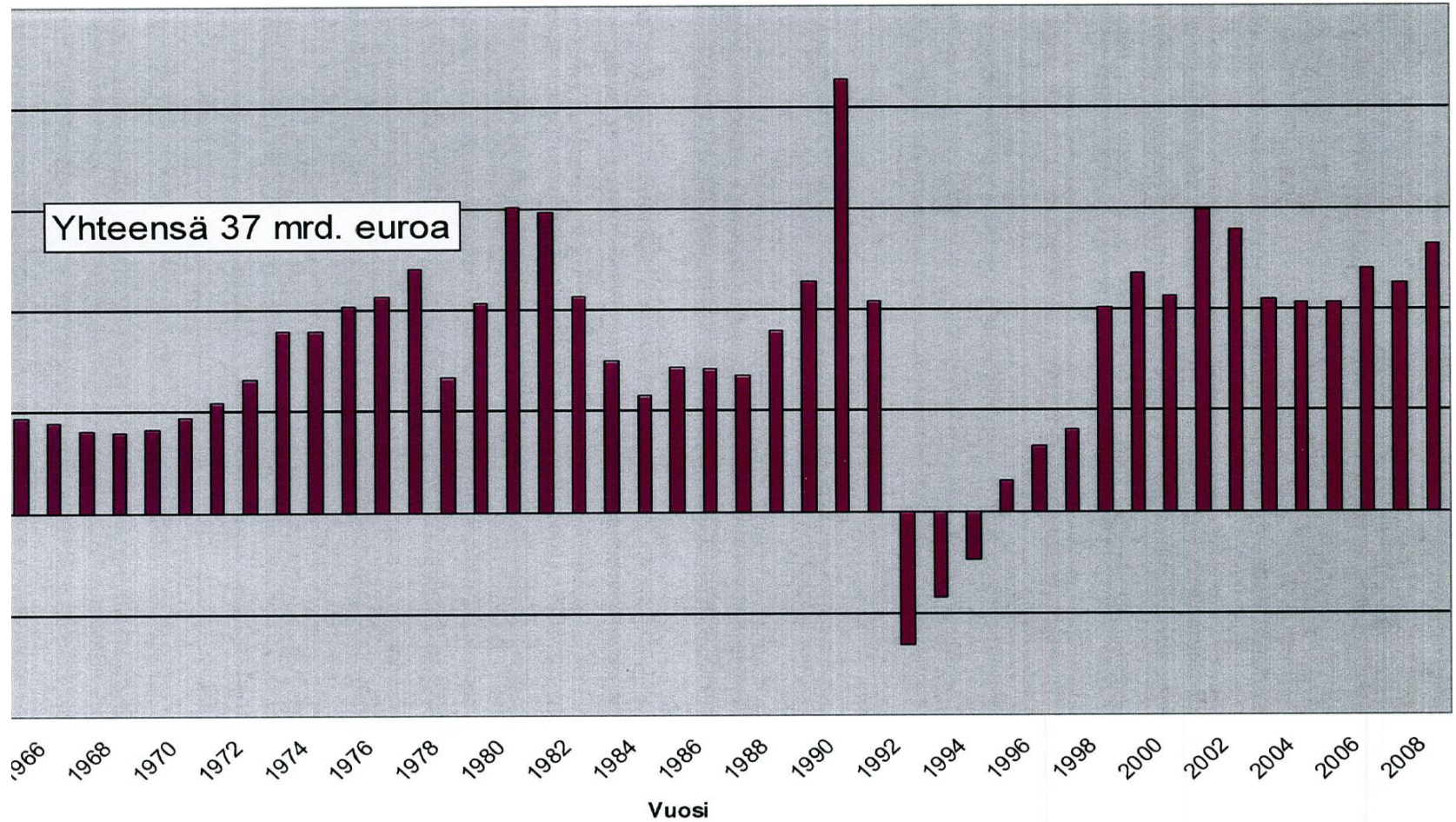
- **Julkisen talouden ”kestävyysvaje”**
- VM:n mielestä julkisen talouden ylijäämän tulee olla 4 prosenttia bruttokansantuotteesta lähivuosina, jotta varaudutaan hoivamenojen ja eläkkeiden kasvuun
- •Sitä varten vaaditaan:
 - –menoleikkauksia ja veronkorotuksia
 - –yhteensä 1,5 miljardia euroa joka vuosi lisää seuraavan 8 vuoden ajan
 - –rakenteellisia uudistuksia: työurien pidentäminen, tuottavuuden nosto ja väestönkasvu

- Julkisen talouden ”kestävyysvaje”
- •Laskelma perustuu pitkän aikavälin oletuksiin, jotka ovat aina epävarmoja, esimerkiksi elinikä
- •”Eläkepommia” ei tule (Pekka Parkkinen, VATT)
- •Mitä menoja leikataan ?
- •Mitä veroja korotetaan ?
- •Hallitus valmistelee ilmeisesti:
 - –pientä pääomatuloveron korotusta (nyt 28 %, 1 % tuottaa 50 –70 miljoonaa euroa)
 - –ja yhteisöveron alentamista(nyt 26 %, 1% tuottaa 150 -200 miljoonaa euroa)EU-maat: 27 %, OECD-maat: 32 %

- **Miten verotusta tulisi muuttaa oikeudenmukaisemmaksi?**
- •Henkilön kaikki tulot laskettava yhteen ja verotettava saman, progressiivisen asteikon mukaan
- •Myös kunnallisvero progressiiviseksi
- •Verotuksen alarajaa nostettava selvästi(yksinasuvan köyhyysraja noin 1 150 €/kk)
- •Yli 3 000 euron kuukausitulojen verotusta kiristettävä
- •Asuntolainan korkojen vähennysoikeus poistettava asteittain (nostanut asuntojen hintoja)
- •Varallisuusvero takaisin

- **Työeläkerahastot 31.12.2009**
- •Yhteensä 124,9 mrd. €
- –Yhtiöt 78,9 mrd. €
- –Kassat ja säätiöt 6,6 mrd. €
- –MEK ja MELA 0,8 mrd. €
- –Julkinen sektori 39,4 mrd. €
- •Lähde: TELA
- •Rahastot vastaavat noin 70 prosenttia BKT:sta

Työeläkejärjestelmän maksutulon ja eläkemenon erotus 1962–2008, milj. euroa vuoden 2008 rahana

TK:n tilastoista. Yksityiset sektorin eläkejärjestelmät pl. MYEL

- **Tavoitteita?**
- •Rahastoinnin tavoitteista avoimempaa keskustelua
- •Kysyttävä, ovatko rahastot liian suuret puskuritehtävän kannalta
- •Jos rahastoinnin tarkoituksena on ollut helpottaa suurten ikäluokkien eläkemenojen rahoitusta, niitä pitäisi käyttää siihen juuri nyt (vuodesta 2010 eteenpäin)

- Ääneen tai hiljaisesti hyväksytty ideologia on, että palkkojen ja sosiaalikulujen heikentäminen, työn hintakilpailun lisääminen ja yritysverotuksen sekä huippurikkaiden verotuksen vähentäminen lisäävät suomalaisten kilpailukykyä, kannustavat kotimaisia yrityksiä investoimaan Suomeen ja lisätessään työpaikkoja tuovat rahaa julkiselle sektorille. Valittua linjaa on alettu kyseenalaistamaan useissa maissa
- Kansantulon ylijäämä (= voitot) ovat valuneet ulkomaille, tuhlatu kannattamattomiin yritysostoihin ja rikkaiden huippupalkkoihin ja osinkoihin. Kolikon toisella puolella funktionaalisen tulonjaon muutos, heikennykset sosiaalivakuutuksen rahoitukseen, tehdyt veroheikennykset jne. ovat jokainen osaltaan vähentäneet julkisen sektorin tuloja. Köyhyys on kasvanut ja julkisen sektorin terveys-, koulutus- ja sosiaalipalvelut heikentyneet oloissa, joissa Suomen kansantulo on ollut suurempaa kuin koskaan aikaisemmin.
- Kilpailukyvyn kannalta pohjoismainen malli tarjoaa luottamuksen yhteiskuntaa, jolloin suojele- ym. kulut ovat pienemmät, yhteiskunnassa on vielä toimiva infrastruktuuri, koulutettu väestö jne. Nämä tarjoavat yritystoiminnalle mahdollisuuksia. Kaikki taloushistorian opetukset kuvaavat sitä, miten yhteiskunnallinen edistys on alkanut kauppasatamien turvallisuudesta, luotettavasta kirjanpidosta
- Suomalaisen systeemin luotettavuutta, sen tärkeintä kilpailuetua heikentää nyt julkisen sektorin toiminnan voimavarojen tuhoaminen. Halutaanpa sosialismia, valvottua kapitalistista kasvua, nykytilanne vaatii julkisen sektorin voimistamista ja yhteiskunnallisen tasa-arvon lisäämistä. Lyhyen tähtäimen tavoitteet voivat yhdistää kaikkia niitä, jotka haluavat estää suomalaisen yhteiskunnan muuttumista köyhyyden, epätasa-arvon ja matalien palkkojen ja rikollisliigojen banaanivaltioksi. Uusliberalismin ja maailmanpankin ohjeita noudattamalla yhteiskunnalle tapahtuu juuri tämä kehitys.
- Kuka kerää kansantulon voitot, se myös ostaa hegemonian. Nykyään yhä useammin tieteen, kulttuurin, urheilun ja julkisuuden rahoituspäätökset tehdään yritysten johtoportaassa. Näin yhteinen päätöksenteko ja päättäjien parlamentaarinen vaihdettavuus, päätösten julkisuus ja velvollisuus perustella ratkaisunsa ovat katoamassa yrityssalaisuudeksi pois kansalaisten päätöksenteon ulottuvilta. Kysymys kansantulon jaosta koskee kaikkia ihmiselämän sektoreita ja toimiva rahoitus pohjaltaan terve hyvinvointivaltio on kaikkien muiden kuin ylimmän tulopromillen etu

- **Tavoitteet tuleville vuosille käsittelyyn ammattiosastojen kokouksiin**
- Työn hintaa tulee nostaa:
- Kaikki työn teettämisen muodot tulee saattaa samanlaisten työehtojen yleissitovuuden piiriin, edellyttämällä että työnantaja joutuu kustantamaan saman korvauksen (palkka + työehtosopimusedut + sosiaalimaksut) olipa kyseessä pitkäaikaistyötön, itsensä työllistäjä tai epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevä suomalainen tai ulkomaisen vuokrafirman työntekijä. On esimerkiksi suorastaan käsittämätöntä, että yksityinen työvoimatoimiston virkailija voi päätöksellään viedä työttömältä oikeuden saada lakien turvaaman yleissitovan työehtosopimuksen edut. Kun sekä itsensä työllistäjien että pitkäaikaistyöttömien sosiaalivakuutukset jäävät nykyjärjestelmässä usein heikoiksi, heidän taloudellinen asemansa vaarantuu ja viimekätinen sosiaaliturva jää veronmaksajien hoidettavaksi, vaikka se kuuluisi työnantajille, jotka saavat tehdyn työn tulokset.
- Palkankorotukset tulee toteuttaa hintojen nousua ja työntuottavuutta vastaaviksi ja näin kerätä kansantulon ylijäämä kehittämään verovarantoja ja julkista sektoria sekä palvelemaan ihmisiä. Työaikaa tulee lyhentää ansiotasoa alentamatta.
- Kun puhutaan sukupolvien suhteesta, on huomattava, että nykyinen työntekijä on varmaan monta kertaa tuottavampi, kuin mitä oli vuonna 1962. Sitomalla työnantajien sosiaalivakuutusmaksut työntuottavuuteen kyetään taatusti vastaamaan myös tulevien sukupolvien eläkesitoumuksista ja työttömyyden kuluista.
- Peruspäivärahaa tulee nostaa kaikille työttömille ja ansiosidonnaisen ehtoja parantaa etenkin opiskelijoille, itsensä työllistäjille ja osa-aikatyöntekijöille

- **Ilmaistyö**

- 2.11.2009 Klo 20:00 MOT: Palkattomat

- Työtön tekniikan tohtori Arja Toola työskenteli suomalaisen vientiyrityksen teknologiajohtajana Malesiassa. Palkatta. Työtön valtiotieteen maisteri Mika Roini työskenteli ison suomalaisen huonekalufirman Baltian-konttorilla saneeraajana. Palkatta. Työttömien aktivointipolitiikka on johtanut järjestelmään, jossa työnantajat poimivat työvoimapolitiisilta kursseilta itselleen sopivia työharjoittelijoita jopa puolen vuoden palkattomille harjoittelujaksoille. Monen kohdalla harjoittelu muistuttaa täyttä työtä – paitsi että siitä ei saa palkkaa. Ammattikoululaisten ja yhä useammin myös ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden työharjoittelu on myös palkatonta. Opiskelijatkin kokevat työharjoittelun usein olevan ihan oikeaa työtä. Työnantajille tilanne on herkullinen. Arja Toolan ”työharjoittelun” järjestäneen yhtiön toimitusjohtaja toteaa siekailematta: ”Nämä ovat työnantajan markkinat”. Yhtiössä käytetään sekä työttömiä työharjoittelijoita että ammattikorkeakoululaisia. MOT laski, kuinka monta ihmistä on vuodessa ilmaisen työharjoittelun piirissä, ja kuinka monta palkatonta henkilötyövuotta he tekevät. Ohjelmassa haastateltu työ- ja elinkeinoministeriön työllisyys- ja yrittäjyysosaston osastopäällikkö on hämmentynyt MOT:n esimerkeistä ja arvelee, että järjestelmä täytyy korjata. ”Olisiko sitten kenties kaikkia tyydyttävämpi vaihtoehto se, että olisi rehellisesti työsuhteita, joita ehkä avitettaisiin julkisella tuella. Varmaankin jonkinlainen suursiivous voisi olla paikallaan”, osastopäällikkö Tuija Oivo päätyy toteamaan.

- *16.2.2009 MOT: Työttömien kierrätystä, toim Riikka Kaihovaara.MOT: Työttömien kierrätystä*
- *Yli 35 000 suomalaista on tälläkin hetkellä palkkatuetussa työssä. Palkkatuki on valtion maksama tuki työnantajalle työttömän palkkaamiseen. Palkkatuettua työtä pidetään vajaakuntoisten ja pitkäaikaistyöttömien pelastuksena. Todellisuudessa tuki mahdollistaa työttömien käyttämisen ilmaisena työvoimana. Toimittajana Riikka Kaihovaara.*
- Vuoden 2009 aikana MOT ohjelmissa pureuduttiin työttömien käyttämiseen ilmaistyövoimana, mutta asia on jäänyt melko vähäiselle huomiolle julkisessa keskustelussa. Johtuuko hiljaisuus siitä, että ajatellaan työttömien itse haluavan edes jotain, vai onko kyse siitä, että yhdessä on hyväksytty kansainvälisen kilpailukyvyn hegemonia, jonka seurauksena annetaan yrityksille ilmaista työvoimaa

- **Kysymyksiä**

- 1. Työ luo voittoja, kapitalisti ei ole mikään hyväntekijä. Millaisissa tapauksissa työelämävalmennuksessa, sosiaalisissa yrityksissä ja työharjoittelussa on kyse on oikeasta työstä, jossa kyse ei ole valvotusta koulutuksesta vaan työnantajalle hyötyä tuottavasta toiminnasta? Miten asiaa valvotaan? Onko luottamusmiehillä, työsuojeluvaltuutetuilla tai työsuojelupiirillä oikeus puuttua asiaan, valvooko kukaan tätä asiaa?
- 2. Kun edellytetään ettei ilmaistyövoima saa vaikuttaa häiritsevästi kilpailutilanteeseen, miten asiaa tutkitaan ja valvotaan. Pyydetäänkö asiasta lausuntoa esim. alan paikallisilta yrittäjäjärjestöiltä? Minkälaisia sanktioita työvoimaviranomaisilla on väärinkäyttöihin? Kuka valvoo työvoimaviranomaisten jääviyttä, kun jotkut yritykset saavat ilmaisia työntekijöitä.
- 3. Miten EU:n lainsäädäntö, ILO:n määräykset tai mitkään kansalaisten tasa-arvoisuutta korostavat säädökset voivat hyväksyä sen, että pelkkä työttömyys tai opiskelu saattaa ihmisen ilmaistyöhön - vankien pakkotyötä on paheksuttu, mutta oikeusvaltiona itseään pitävä Suomi hyödyntää työttömien tekemää ilmaistyötä hyvin laajassa mitassa. Miten ilmaiset työntekijät menettävät kansalaisyhteiskunnan yleissitovan työehtosopimuksen määräyksiin yhden työvoimaviranomaisen päätöksellä, joka ei välttämättä perustu lääkärin, psykologin tms. sellaisen arvioon hälyttävästä syrjäytymisestä, johon ainoa lääke voisi olla kuntouttava työtoiminta. Miten työvoimaviranomaiset voivat työllistämistoimillaan ohittaa eri alojen työehtosopimusten harjoittelijapalkat ym. vuosikymmenien aikana syntyneet koulutus- ja harjaantumispalkkajärjestelmät? Onko ay-liikkeessä nukuttu?
- 4. Estääkö ilmaistyön teettäminen oikeiden työpaikkojen synnyn, onnistuvatko jotkut yritykset siirtämään omat palkkakustannuksetkin veronmaksajien maksettaviksi? Yhteiskunnallisena linjana se on kestävämpi. Jokainen yritys, joka kykenee ilmaisen tai halvan työvoiman avulla laskemaan kustannuksiaan, pakottaa kilpailijansa johonkin vastaavaan. Työttömien ilmaistyöllä tehdään pahimmassa tapauksessa lisää työttömiä.
- 5. Pitäisin tärkeänä korostaa, että yhteiskunnallinen lainsäädännön linja määrää toiminnan luonteen, ei markkinavoimat. Aikoinaan mm. Merimiesunionissa oli käytäntö, jossa työnantaja saattoi valita vain hyvin rajoitetusta määrästä työttömiä. Meidän työvoimahallintomme ongelma on siinä, että se on liiaksi keskittynyt rankaisu- ja kontrollijärjestelmien rakentamiseen sellaisella lähtöajatuksella, että työtön itse on syyllinen tilaansa. Niinpä kaupallisella pohjalla työvoimaa välittävät yritykset saavat jalansijaa markkinoilla, kun julkinen työnvälitys ei oikeasti ponnistele työpaikkojen löytämiseen. Vastaavasti lähes valvottoman ja hyvin monella tavalla arveluttavan työvoiman ilmaiskäyttö vähentää suomalaisen oikeuskäytännön luotettavuutta ihmisten silmissä.
- Minkälaisia ehdotuksia asiasta pitäisi tehdä?